

NOTA BREU

***Tropidothorax sternalis* (Dallas, 1852) i *Derula flavoguttata* Mulsant & Rey, 1865, (Heteroptera: Lygaeidae, Pentatomidae) novetats per a la fauna heteropterològica de Catalunya**

***Tropidothorax sternalis* (Dallas, 1852) and *Derula flavoguttata* Mulsant & Rey, 1865, (Heteroptera: Lygaeidae, Pentatomidae) new records for the heteropterological fauna of Catalonia**

Diego Fernández Ruiz¹

¹ Avda. Pompeu i Fabra 85, 1° 2^a, Prat de Llobregat, Barcelona. A/e: diego.fernandez.25@gmail.com

Rebut: 14.10.2024; Acceptat: 26.02.2025; Publicat: 10.04.2025

La fauna heteropterològica catalana, si bé es pot considerar com a ben estudiada (Ribes *et al.*, 2004), (Goula *et al.*, 2010) i Goula *et al.*, 2020), sobretot gràcies als treballs realitzats per l'il·lustre heteropteròleg català Jordi Ribes (†), encara ens ofereix algunes agradables sorpreses. L'autor d'aquesta nota ha estudiat els heteròpters de Catalunya durant més de dues dècades recorrent-ne gran part del territori. Com a resultat d'aquests estudis, en aquesta nota volem fer constar el descobriment de dues espècies d'heteròpters trobats a Catalunya, que resulten ser una novetat per a la seva fauna, d'acord amb el llistat d'heteròpters de Catalunya (Goula *et al.*, 2020).

D'una banda, *Tropidothorax sternalis* (Dallas, 1852), espècie de la família Lygaeidae inclosa en el llibre vermell dels invertebrats ibèrics dins de la categoria de vulnerable (Baena & Costas, 2011), amb exemplars trobats al delta del Llobregat i, d'altra banda, *Derula flavoguttata* Mulsant & Rey, 1865 de la família Pentatomidae, espècie rara molt poc citada dins l'àmbit peninsular segons la bibliografia, amb la troballa d'un sol exemplar al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac.

***Tropidothorax sternalis* (Dallas, 1852)**

Família Lygaeidae Schilling, 1829

Subfamília Lygaeinae Schilling, 1829

A Catalunya el gènere *Tropidothorax* estava representat per una sola espècie, *T. leucopterus* (Goeze, 1778), estesa i comuna en pràcticament tot el territori català. Amb la present troballa de *T. sternalis* al delta del Llobregat, el cens ascendeix a dues espècies. *T. sternalis* està distribuïda per Itàlia, Espanya, Israel, l'Àrabia Saudita, Pakistan i Àfrica tropical.

A Montagut (2014) i a Baena & Costas (2011) podem trobar una acurada informació sobre la seva distribució.

Avui dia, a Catalunya només s'ha observat a les Reserves Naturals del Delta del Llobregat (R.R.N.N, d'ara endavant), però no descartem en absolut que pugui trobar-se en altres llocs apropiats, com podrien ser el Parc Natural del Delta de l'Ebre o el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà, dues zones semblants ecològicament a les R.R.N.N. A més, la seva única planta nutricia fins ara consignada, *Cynanchum acutum* L., és abundant en diferents tipus d'hàbitats i ben distribuïda per Catalunya. El fet que no s'hagi trobat *T. sternalis* en altres zones de la comunitat autònoma catalana pot ser degut a una falta de prospecció continuada.

El dia 24 d'agost de 2023, prospectant la zona de Carabners-Semàfor, que pertany al municipi del Prat de Llobregat i es troba dins del límit territorial de les R.R.N.N., passant la màniga entomològica per la vegetació herbàcia vam poder observar els primers exemplars (11 exemplars adults, Marcos Fernández & Diego Fernández leg.) del Lygaeidae *T. sternalis* (Dallas, 1852). Aquesta troballa ha resultat ser una novetat per a la fauna d'heteròpters de Catalunya, i s'afegeix a les 261 espècies conegudes del delta del Llobregat (Fernández, 2018).

Amb motiu d'aquest descobriment, es va decidir visitar la mateixa zona durant les següents setmanes a la recerca de nous exemplars. A més, es visitaren altres zones limítrofes situades dins del territori de la reserva natural, concretament la maresma de Cal Tet, amb uns resultats que van ser més que satisfactoris, perquè es van trobar molts exemplars de l'espècie en qüestió.

El mètode utilitzat ha estat principalment la mànega entomològica, així com també l'observació directa. Igual-

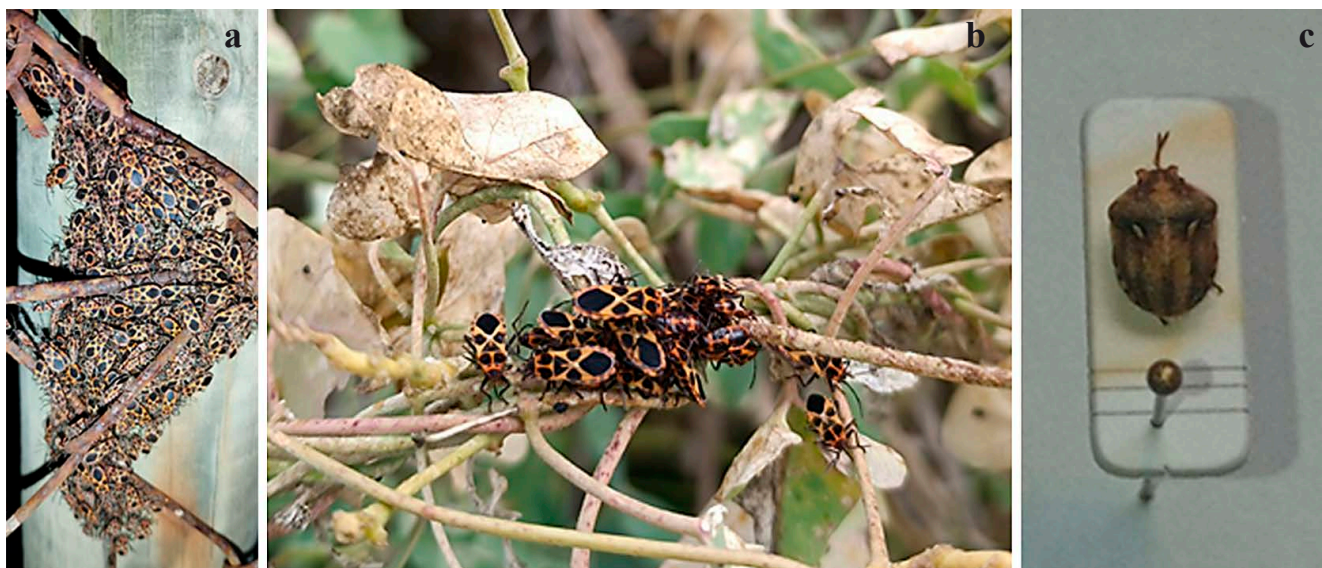

Figura 1. (a) Agrupació de *Tropidothorax sternalis* en un pal de fusta a les R.R.N.N. del Delta del Llobregat. (b) *Tropidothorax sternalis* en la seva planta nutricia (*Cynanchum acutum*). (c) Exemplar de *Derula flavoguttata* col·lectat al Coll d'Estenalles (Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac).

ment, en dos dies diferents es van poder observar dos casos de l'agrupació (Fig. 1a) que és típica de diverses espècies d'heteròpters (*Oxycarenus* Fieber, 1837, *Leptoglossus* Guérin-Méneville, 1831, *Halyomorpha* Mayr, 1864), coleòpters (com els coccinèlids) i lepidòpters (*Euplagia quadripunctaria* (Poda, 1761)). En aquestes dues observacions el nombre d'exemplars va ser molt elevat, entre 250 i 300 en els dos casos. També en tots dos casos les agrupacions es trobaven en un pal de fusta d'una tanca metàl·lica.

Aquesta espècie, segons la bibliografia consultada (Baena & Costas, 2011) i observacions pròpies, depèn de l'asclepiadàcia *Cynanchum acutum* L.. Aquesta planta està molt estesa per tot el territori de les R.R.N.N., per la qual cosa molt probablement *T. sternalis* acabarà estenent-se per altres llocs de la zona protegida. També és molt probable que s'estengui per zones properes, tenint en compte que la planta en qüestió també s'observa amb una certa freqüència en zones de regadiu, rieres i ribes de canals propers al Delta.

Material estudiat. Barcelona, R.R.N.N. del Delta del Llobregat (Carabiners-Semàfor), Prat de Llobregat, mànega de batuda, 24-VIII-2023: 7♂ i 4♀; 13-IX-2023: 5♂ i 4♀; 18-IX-2023: 6♂ i 8♀, i una agrupació d'uns 250-300 exemplars adults; 12-X-2023: 13♂ i 6♀, i una agrupació amb uns 250 exemplars adults; mateixes dades sobre *Cynanchum acutum*, 11-VII-2024: 2♂ i 1♀; 3-IX-2024: 2♂ i 2 nimfes; 24-IX-2024: 9♂ i 6♀; mateixa localitat a la llum d'un parany Heath, per a la observació de lepidòpters nocturns, ; 18-IX-2024: 3♂. Barcelona, R.R.N.N. del Delta del Llobregat (Cal Tet), Prat de Llobregat; 2-X-2024: uns 100 exemplars entre mascles, femelles i nimfes d'últim estadi sobre la seva planta nutricia *Cynanchum acutum*, (Fig. 1b). Tots els exemplars Diego Fernández leg.

Totes aquestes dades confirmen que a les R.R.N.N. existeix una població ben establerta d'aquesta espècie vulne-

rable, i alhora també indiquen la necessitat de preservar i protegir els nostres espais naturals. Les R.R.N.N. tenen una forta pressió antròpica vinculada sobretot a la gran proximitat d'una gran urbs com és la ciutat de Barcelona i al fet de pertànyer a una comarca (Baix Llobregat) amb una gran població i molt industrialitzada. A més, aquesta zona protegida ha de conviure amb altres factors mediambientals adversos, com són la implantació de grans infraestructures (l'ampliació del port de Barcelona, el desviament del riu, l'ampliació de l'aeroport) que comportarà un desastre ecològic de grans dimensions.

Derula flavoguttata Mulsant & Rey, 1865
 Família Pentatomidae Leach, 1815
 Subfamília Podopinae Aymot & Serville, 1843

A la península Ibèrica, *Derula flavoguttata* Mulsant & Rey, 1865 és l'únic representant del gènere *Derula* Mulsant & Rey, 1865, (Roca-Cusachs, *et al.*, 2018). Es tracta a priori d'una espècie rara de la qual es coneixen pocs registres bibliogràfics o de col·leccions tant públiques com privades (Roca-Cusachs, 2017; Roca-Cusachs, *et al.*, 2018). La distribució confirmada dins l'àmbit europeu sembla ser extensa; Albània, Armènia, Àustria, l'Azerbaidjan, Bòsnia Hercegovina, Bulgària, Croàcia, França, Geòrgia, Grècia, Hongria, Itàlia, Macedònia, Romania, Rússia, Eslovàquia, Espanya, Turquia i el Regne Unit.

El dia 29 de juliol de 2016, es va col·lectar un sol exemplar passant la mànega entomològica en un vessant assolat amb vegetació escassa, seca i marcida del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac. Aquest és el primer registre de l'espècie a Catalunya (Fig. 1c).

Material estudiat. Barcelona, Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac, Matadepera, (Coll d'Estenalles), 29-VII-2016: 1 ♂ Diego Fernández.leg.

Agraïments

En primer lloc, al meu fill Marcos, per ser la primera persona a trobar un exemplar de *Tropidothorax sternalis* a Catalunya, la qual cosa em va animar a realitzar aquesta nota. A tot el personal del Consorci per a la Protecció de les Reserves Naturals del Delta del Llobregat, per les facilitats prestades en tot moment i per haver-me donat l'autorització pertinent per a la realització d'estudis sobre invertebrats dins del límit territorial de la Reserva. Al personal del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac. A les persones responsables del Departament d'Artròpodes del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, Berta Caballero, Irene Lobato i Glòria Masó, per permetre'm consultar les col·leccions d'aquest centre. I, finalment, a la meua família, per la seva ajuda i comprensió de sempre, que per a mi són molt importants.

Bibliografia

- Anònim, 2018. *Derula flavoguttata* Mulsant, M. E. & Rey, C. 1865 in GBIF Secretariat (2023). GBIF Backbone Taxonomy. Checklist dataset <https://doi.org/10.15468/39omei> accessed via GBIF.org on 2024-10-18. Disponible a: <https://www.gbif.org/es/species/4485714>. [Data de consulta: 12-Junio 2023].
- Aukema, B., 2018. Catalogue of the Palaearctic Heteroptera. [Base de dades]. https://catpalhet.linnaeus.naturalis.nl/linnaeus_ng/app/views/species/taxon.php?id=7695 i https://catpalhet.linnaeus.naturalis.nl/linnaeus_ng/app/views/species/taxon.php?id=11774. [Data de consulta 10 gener 2025].
- Baena, M. & Costas, M. 2011. *Tropidothorax sternalis* (Dallas, 1852), pp. 371-374. In: Verdú, J.R.; Numa, C. & Galante, E. (eds.). Atlas y Libro Rojo de los Invertebrados amenazados de España (Especies Vulnerables). Dirección General de Medio Natural y Política Forestal, Ministerio de Medio Ambiente, Medio Rural y Marino, Madrid, 1318 pp.
- Fernández Ruiz, D. 2018. *Els heteròpters del delta del Llobregat*, pp. 483-524. En: Germain, J. & Pino, J. (coords.). Els sistemes naturals del delta del Llobregat. Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 19. Institució Catalana d'Història Natural. Barcelona, 715 pp.
- Goula, M., Osorio, V., Tomàs, J. & Roca-Cusachs, M. 2020. Llista dels Heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera) Versió 2, juliol 2020. Publicacions del Centre de Recursos de Biodiversitat Animal, Volum 6, 46 pp.
- Montagud, A. 2014. Nuevos registros de *Tropidothorax sternalis* (Dallas) (Hem.: Lygaeidae) en el este de España. *Archivos Entomológicos*, 10: 217-220.
- Ribes, J., Serra, A. & Goula, M., 2004. Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera). Institució Catalana d'Història Natural i Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.
- Roca-Cusachs, M., Prieto Piloña, F., Pérez Valcárcel, J. & Goula, M. 2018. *Checklist de Fauna Ibérica. Superfamília Pentatomoidea Leach, 1815 (Insecta: Heteroptera) en la península ibérica, islas Baleares e islas Canarias*. En: Documentos Fauna Ibérica, 4. Ramos, M.A. & Sánchez Ruiz, M. (Eds.). Museo Nacional de Ciencias Naturales, CSIC. Madrid: 2 (sn) + 17 pp.
2010. Llista dels Heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera). Versió 1, juny 2010. Goula, M., Ribes, J. & Serra, A. Centre de Recursos de Biodiversitat Animal. Universitat de Barcelona. Barcelona.